

INSURANCE - COMPONENT PART OF RISK MANAGEMENT

ASIGURAREA - PARTE COMPONENTĂ A MANAGEMENTULUI RISCURILOR

LEORDA Vasile, masterand

Programul: Finanțe Corporative și Asigurări

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: vasileleorda@gmail.com

***Abstract.** The current challenges are a representative lesson on the consequences of the risks that may arise. In this sense, it becomes imperative to identify the best solutions in risk management. The objective of this research is to highlight the role of insurance, the presentation of the features and strengths of this method of risk management. Benefiting from the services proposed by the insurance market in the Republic of Moldova, companies can protect themselves from uncertain and unfavorable situations that may arise in its activity.*

***Key words:** risk management, challenges, insurance, uncertainty, safety, solution, method*

JEL CLASSIFICATION: G22, G32

INTRODUCERE

În contextul circumstanțelor economice actuale, activitatea entităților este supusă mai multor încercări determinate de situațiile de incertitudine, denumite riscuri. Corespunzător, în orice activitate și în orice perioadă de timp, atât cetățenii, cât și persoanele juridice, trebuie să fie pregătite să răspundă la situațiile nefavorabile care ar putea să intervină. Actualmente, provocările majore cu care se confruntă economiile țărilor, inclusiv a Republicii Moldova, au accentuat și mai mult necesitatea luării unor decizii corecte în raport cu riscurile care pot apărea. Restricțiile și limitele impuse de către Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova, precum sistarea: tuturor curselor aeriene regulate de pasageri, rutelor feroviare internaționale de transport pasageri, activităților de comerț a unităților comerciale cu amănuntul (cu unele excepții)[1] și cele a Comisiei naționale extraordinare de sănătate publică, precum: interzicerea activităților de agrement, recreere, sălilor de sport, centrelor sportive, cinematografele, sălilor de fitness etc. [2], a Comisiilor teritoriale, pe fonul COVID-19, au avut un impact nefavorabil asupra mediului de afaceri din Republica Moldova. De exemplu, privind întreprinderile mici și mijlocii, acestea au înregistrat un declin sporit al vânzărilor de circa – 64% [3], cauzat anume de restricțiile prescrise de autorități în contextul situației epidemiologice. Mai mult, potrivit altor surse [4], în perioada august – septembrie 2020, fiecare a doua companie chestionată funcționa parțial sau era închisă. Un alt exemplu de risc imprevizibil care s-a declanșat este cel legat de seceta extremă din 2020. Respectiv, atât pandemia COVID-19, cât și seceta pot fi catalogate ca principalii factori ai recesiunii economice din anul 2020, dar și ca principala motivație pentru fiecare persoană cu funcție de răspundere din cadrul entităților, în luarea unor decizii corecte în cadrul managementului afacerii, inclusiv și managementului riscurilor.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Importanța și actualitatea cercetării tipurilor și naturii riscurilor, managementului riscurilor, precum și asigurării acestora, reiese din condițiile economice actuale și necesitatea revigorării situației. Activitatea entităților, fiind un pilon al economiei, trebuie să fie asigurată pentru perioadele viitoare, pe cât e de posibil, în condiții minime de incertitudine, fapt care a orientat cercetarea științifică spre atingerea următoarelor obiective:

- argumentarea actualității sporite a managementului riscurilor pentru entitățile din Republica Moldova;

- identificarea punctelor forte și descrierea principalelor particularități ale asigurării ca metodă de management al riscurilor;
- prezentarea posibilităților extinse ale factorilor de decizie din cadrul entităților în gestionarea afacerii inclusiv a riscurilor.

Metodologia cercetării.

În vederea atingerii obiectivelor propuse, au fost utilizate mai multe metode de cercetare printre care:

(a) Metoda analitică, în baza căreia au fost analizate aspectele relevante a obiectului cercetării, precum riscurile, care pot surveni în activitatea unei entități, precum și unele metode de gestiune a acestora precum asigurarea.

(b) Metoda sintezei, care a permis obținerea rezultatelor aferente particularităților asigurării.

(c) Metoda comparației prin care au fost identificate diferențele, dar și aspectele comune ale semnificației riscurilor, a Claselor de asigurare, potrivit licențelor de asigurare eliberate de către CNPF, etc.

(d) Metoda inferenței prin care s-au dedus unele aspecte ce țin de licențele asigurătorilor din Republica Moldova, prin prisma Claselor de asigurare incluse.

(e) Metoda sistemică prin care a fost realizată identificarea și argumentarea fiecărei particularități a asigurării riscurilor.

(f) Metoda inducției, care a permis fundamentarea principalelor repere și concluzii a prezentei lucrări științifice.

Aplicarea tuturor metodelor de cercetare prezentate, coroborate între ele, au permis obținerea celor mai relevante rezultate științifice aferente obiectului cercetat.

Rezultatele obținute.

Pentru a-și realiza scopul pentru care a fost constituită, persoana juridică urmează să dispună de un șir de caracteristici care să-i permită evitarea sau, cel puțin, minimizarea riscurilor. Cu alte cuvinte, succesul și performanța financiară a unei entități sunt determinate inclusiv și de corectitudinea gestiunii riscurilor apărute, acestea devenind totodată indicatori al viabilității pe piața domeniului său de activitate.

În timp, problematica riscurilor a fost obiectul studiilor mai multor cercetători științifici. Din punct de vedere al semnificației implicate, pe lângă termenul de incertitudine, evidențiat anterior, riscul poate fi definit din mai multe unghiuri de vedere. Potrivit cercetătorilor Skaciok I.V. și Iurlova N. S. [6, pag.1], riscul în activitatea persoanelor juridice poate însemna o insuficiență a informației despre posibilitatea realizării unuia sau mai multor scopuri. Potrivit altor opinii [7], un risc poate reprezenta un eveniment favorabil, sau nefavorabil, care poate avea drept consecințe - rezultate pozitive sau negative.

O definiție normativă, o regăsim în art.1 din Legea nr.407/2006 [8], potrivit căreia, riscul reprezintă un eveniment inconvenient, posibil și viitor care ar putea afecta bunurile, capacitatea de muncă, viața ori sănătatea persoanei, iar riscul asigurat este fenomenul, evenimentul sau grupul de fenomene sau evenimente prevăzute în contractul de asigurare care, odată produse, pot genera prejudicii bunurilor sau persoanei asigurate. În context, proiectul noii legi privind activitatea de asigurare și reasigurare, aflat actualmente la etapa de examinare în Parlamentul Republicii Moldova, determină expres definiția mai multe tipuri de risc, precum [9]: risc de concentrare; risc de credit; risc de lichiditate; risc operațional; risc de piață; risc de subscriere; risc unic. Se observă că, deși societățile de asigurări sunt cele care vin ca un „scut” pentru persoanele juridice în raport cu riscurile incluse în contractele de asigurare, totuși și asigurătorii, la fel, se pot confrunta cu riscurile aferente domeniului său de activitate, de unde apare necesitatea unui management eficient al riscurilor respective.

Privind tipologia riscurilor, pe lângă cele expuse în proiect, riscurile pot fi împărțite și în: riscuri majore, medii și mici, sau în riscuri mai periculoase sau mai puțin periculoase [7].

Având în vedere natura și tipologia riscurilor, soluția evidentă pusă la dispoziția factorilor de decizie este un management sănătos al tuturor sferelor aferente domeniului de activitate, inclusiv prin prisma riscurilor. Mai mult, scopul managementului riscurilor este anume îmbunătățirea rezultatelor financiare ale entității și crearea condițiilor necesare care să limiteze pierderile financiare peste limita

admisibilă [6, pag. 3]. În acest sens, pot fi delimitate mai multe moduri de gestionare a riscurilor puse la dispoziția factorilor de decizie ale entităților: încheierea contractului factoring, tranzacțiilor de scontare, contractului de leasing, utilizarea scrisorii de garanție, încheierea contractului de fidejusiune, utilizarea acreditivului, încheierea tranzacțiilor bursiere (hedging) etc. [10, pag.52]. Respectiv, toate reprezintă, nu altceva decât, răspunsuri ale managementului la riscurile care pot apărea, fiind orientate spre realizarea unuia sau mai multor acțiuni principale manifestate prin: transferul, tolerarea, tratarea (cu scopul de a reține riscul la un nivel acceptabil), eliminarea sau valorificarea riscurilor [11].

Asigurarea face parte din categoria acțiunii de transfer al riscului, și poate fi de următoarele tipuri [10, pag.52]:

1) Internă – rezervarea preventivă a unei părți de mijloace financiare (formarea provizioanelor, constituirea rezervelor);

2) Externă – transmiterea riscurilor către societățile de asigurări.

Din punct de vedere normativ, potrivit art.1 din Legea nr.407/2006 cu privire la asigurări, prin asigurare se înțelege transferul unui risc eventual, inclusiv al riscului unei pierderi financiare și/sau al unei pagube materiale, de la asigurat la asigurător, în conformitate cu contractul de asigurare. Totodată, proiectul noii legi privind activitatea de asigurare și reasigurare, propune o definiție actualizată a asigurării, ca fiind un transfer al riscului eventual, inclusiv al riscului la care este expusă viața, sănătatea sau patrimoniul unei persoane, de la asigurat la societatea de asigurări și/sau reasigurare, în conformitate cu contractul de asigurare. În raport cu definiția în vigoare, observăm, că se evidențiază o tendință a legiuitorului de a schimba accentul de la consecință - pierderea financiară și/sau paguba materială, la obiectul supus protecției prin contractul de asigurare – viața, sănătatea sau patrimoniu.

Indiferent de semnificația actuală sau viitoare al acestui tip de management, persoanele cu funcție de răspundere, având în vedere caracteristicile entităților, pot alege între: acumularea unor surse financiare destinate cazurilor în care ar surveni un anumit risc în activitatea sa, păstrând responsabilitatea pentru consecințe, sau transferarea aceluși risc unui asigurător, care va prelua acea responsabilitate, în schimbul prețului primei de asigurare. Respectiv, esența asigurării în cadrul managementului riscurilor constă în transmiterea de povară de la cineva mai slab, la cineva mai puternic [12].

În cazul în care persoana juridică, nu dispune de suficiente mijloace financiare pentru a răspunde în mod corespunzător la o situație nefavorabilă apărută (de exemplu: pierderea roadei ca urmare a secetei/inundației – în cazul persoanelor juridice din domeniul agriculturii, deteriorarea semnificativă a mijloacelor de transport – în cazul persoanelor juridice a căror activitate constă în transportarea pasagerilor sau alte exemple), una din soluțiile pentru a evita sau minimiza riscurile legate de activitatea sa, este anume încheierea unui contract de asigurare, în baza căruia, gestiunea riscurilor, este una absolut rezonabilă, în cazul, în care se urmărește neutralizarea consecințelor financiare negative. Suplimentar, metoda respectivă presupune o mai mare stabilitate, precum și minimizează influența factorilor negativi asupra rezultatelor financiare ale persoanei juridice [10, pag.181].

În Republica Moldova, cadrul normativ și infrastructura pieței asigurărilor, permit ca factorii de decizie din cadrul entităților, să aleagă în calitate de opțiuni pentru buna gestionare a riscurilor sale, anume asigurarea.

Din punct de vedere al infrastructurii, clienții serviciilor de asigurare au acces la serviciile mai multor asigurători. Potrivit datelor prezentate de către CNPF [13], actualmente, piața este constituită din 11 societăți de asigurări, după cum urmează: „Acord Grup” SA; „Asterra Grup” SA; „Donaris Vienna Insurance Group” SA; „Garanție” SA; „General Asigurări” SA; „Grawe Carat Asigurări” SA; „Intact Asigurări Generale” SA; „Moldasig” SA; „Moldcargo” SA, „Moldova-Astrovaz” SA și „Transelit” SA. Se observă, că numărul existent al asigurătorilor, presupune o lipsă de monopol pe piață, iar prin opoziție – o concurență sănătoasă, și respectiv, o creștere a accesibilității și calității serviciilor de asigurare. Totodată, accesibilitatea la serviciile de asigurare, ca particularitate a asigurării, se manifestă și reieșind din prevederile legislației care protejează consumatorul de la abuzuri în raport cu acestea. Sub acest aspect, se delimitează așa garanții normative ca:

- interzicerea limitării accesului solicitantului asigurării la servicii de asigurare pe criterii de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă vorbită, sex, vârstă, opinie, apartenență politică, avere sau origine socială (afertent categoriei „asigurărilor generale”) [14];
- interzicerea asigurătorilor, de a **stabili diferențiat** primele, tarifele și beneficiile în baza criteriului de sex [8, art.7 alin.(5¹)];
- nulitatea absolută a oricărei clauze care derogă de la dispozițiile capitolului din Codul civil care reglementează asigurarea în detrimentul contractantului, asiguratului sau beneficiarului consumator [15].

Prin prisma cadrului normativ în vigoare, un al punct-forțe al asigurării este varietatea riscurilor care pot fi supuse asigurării. Legislația reglementează pe deplin tipurile/clasele de asigurări în baza cărora pot fi acoperite un șir de riscuri, iar factorii de decizie din cadrul entităților au la dispoziție o gamă largă de servicii de asigurare determinate de Clasele incluse în licențele asigurătorilor. De exemplu, afertent Claselor de asigurări generale, se disting:

- **asigurările de credite** - care acoperă insolvabilitatea, creditul de export, vânzarea în rate, creditul ipotecar, creditul agricol;
- **asigurările de pierderi financiare**, care acoperă – riscurile de șomaj, insuficiența veniturilor, pierderile datorate condițiilor meteorologice nefavorabile; nerealizarea beneficiilor, riscurile afertente cheltuielilor curente; cheltuielile comerciale neprevăzute; deprecierea valorii de piață; pierderile de rentă sau alte venituri similare; pierderile comerciale indirecte, altele decât cele menționate anterior, pierderile financiare necomerciale, alte pierderi financiare; sau alte clase de asigurare [8, anexa 1].

În continuare, ne vom referi la analiza comparativă a unor exemple, sub aspectul varietății riscurilor și accesibilității la serviciile de asigurare. Astfel, în cazul unei persoane juridice cu activitate în domeniul agriculturii, care intenționează să-și asigure riscul pierderilor datorate condițiilor meteorologice nefavorabile – risc acoperit prin **Clasa 16** (Asigurări de pierderi financiare), reieșind din datele publicate de către Comisia Națională a Pieței Financiare [16] (la situația din 06.04.2021), aceasta va putea alege din serviciile oferite de 8 societăți de asigurări din totalul celor 11 („Acord Grup” SA; „Asterra Grup” SA; „Donaris Vienna Insurance Group” SA; „Garanție” SA; „General Asigurări” SA; „Moldasig” SA; „Moldcargó” SA și „Transelit” SA).

Riscurile incluse în Clasa 16, pot fi asigurate de circa 73% din societățile de asigurări din Republica Moldova. Prin comparație, potrivit datelor, dacă persoana juridică respectivă va intenționa să-și asigure riscul afertent creditului agricol (**Clasa 14** – Asigurări de credite), atunci la situația din 6 aprilie 2021, va putea alege din serviciile numai a 2 asigurători („Asterra Grup” SA și „Moldasig” SA).

Un alt exemplu poate fi cel al unui birou al istoriilor de credit, pentru care, potrivit Regulamentului privind licențierea activității biroului istoriilor de credit (Hotărârea CNPF nr.7/4/2009), protecția fizică a informațiilor deținute, inclusiv împotriva riscului de incendiu – este primordială. Respectiv, în cazul în care biroul respectiv va intenționa să se asigure juridic prin încheierea unui contract de asigurare, împotriva riscului de incendiu (**Clasa 8** – Asigurări de incendiu și de alte calamități naturale), acesta va putea alege din serviciile de asigurare oferite de toate cele 11 societăți de asigurări („Acord Grup” SA; „Asterra Grup” SA; „Donaris Vienna Insurance Group” SA; „Garanție” SA; „General Asigurări” SA; „Grawe Carat Asigurări” SA; „Intact Asigurări Generale” SA; „Moldasig” SA; „Moldcargó” SA, „Moldova-Astrovaz” SA și „Transelit” SA).

Reieșind din informația existentă, în funcție de Clasa de asigurare în care se integrează un anumit risc, putem identifica, în majoritatea situațiilor societatea de asigurări care poate livra serviciul de asigurare dorit. Exemplul reprezentativ sub aspectul accesibilității, rezidă din riscurile incluse în Clasa 8 – clasă inclusă în licențele a 100% din toți asigurătorii din Republica Moldova.

În contextul celor menționate, vom prezenta următorii indicatori pentru perioada 01.01.2020-31.12.2020 [17] ale societăților de asigurări în raport cu Clasele de risc descrise:

	1) Polițe emise pentru:	2) Suma asigurată:	3) Despăgubiri achitate:
Clasa 16 –	25 unități	3 322 241 374 lei	3 539 650 lei
Clasa 14 –	29 unități	176 123 798 lei	0 lei
Clasa 8 –	79 558 unități	97 156 669 095 lei	6 600 650 lei

A se reține, că datele privind polițele emise includ numai contractele în vigoare la finele perioadei de raportare (31 decembrie 2020). De asemenea, informația indicată la „despăgubiri achitate”, include despăgubirile în raport cu cazurile avizate în perioada de raportare. Observăm că, în general, asigurarea împotriva riscului aferent creditelor, precum și riscului pierderilor financiare, sunt Clase mai puțin preferabile de către clienții serviciilor de asigurări, decât Clasa asigurării împotriva riscului de incendiu și alte calamități naturale. Mai mult, datorită cererii sporite a clienților pentru asigurarea împotriva riscului de incendii și calamități naturale, distingem și eforturile societăților de asigurări orientate în a avea inclusă în licența sa anume această Clasă de asigurare, respectiv, Clasa 8 regăsindu-se în Anexele licențelor tuturor societăților de asigurări din Republica Moldova.

Astfel, am putea admite, că în cazul, în care va crește cererea persoanelor juridice la asigurarea, de exemplu, de credite, ar putea crește și numărul societăților de asigurări care își vor perfectă licența prin includerea în Anexă și a Clasei 14 de asigurări.

Actualmente, având în vedere licențele eliberate, nici un asigurător nu dispune de dreptul de asigurare a tuturor riscurilor incluse în Clasele prevăzute în Anexa 1 al Legii nr.407/2006 cu privire la asigurări. Pentru a putea desfășura activitatea de asigurare în raport cu o clasă, asigurătorul este obligat să depună la Comisia Națională a Pieței Financiare documentele pentru reperfectarea licenței, prin includerea clasei corespunzătoare de asigurare în Anexa licenței sale.

Astfel, potrivit Regulamentului privind licențierea pe piața asigurărilor [18, pct.30], în cazul, în care CNPF depistează date neveridice în documentele prezentate de către asigurător, acest fapt va servi drept temei pentru respingerea cererii de perfectare a licenței, fapt ce denotă siguranța și calitatea serviciilor de asigurare. Pe lângă acestea vom menționa că CNPF, în scopul evaluării respectării condițiilor prevăzute de legislație, dispune de dreptul de a solicita prezentarea documentelor suplimentare, precum informațiile și explicațiile verbale sau scrise referitor la documentele depuse. [18, pct.80] fapt ce denotă că asigurătorii care dispun de o clasă de asigurare inclusă în licența sa, la momentul solicitării perfectării licenței, au demonstrat conformitatea cu cerințele cadrului normativ în vigoare, pregătirea și suficiența tuturor resurselor pentru a face față activității de asigurare a riscurilor incluse în clasa respectivă.

Aspectele calitative și particularitățile asigurării, se confirmă și prin alte acte normative elaborate de către CNPF. Potrivit Regulamentului cu privire la cerințele față de persoanele cu funcție de răspundere ale asigurătorilor/reasigurătorilor și intermediarilor în asigurări și/sau reasigurări [19], sunt supuse aprobării persoanele cu funcție de răspundere din cadrul societății de asigurări/reasigurări printre care: membrii consiliului societății, organului executiv, comisiei de cenzori, contabilul-șef, conducătorii sucursalelor, etc. Respectiv, numai în cazul, în care aceste persoane, în baza documentelor depuse la CNPF, confirmă corespunderea criteriilor de integritate profesională, reputație, studii, calificare și experiență, lipsă a restricțiilor și incompatibilităților, vor putea obține aprobarea CNPF, ceea ce se califică ca conformitate/corespundere a persoanei evaluate cerințelor legislației în vigoare.

O altă particularitate, care argumentează rezonabilitatea alegerii asigurării, în calitate de metodă de management al riscurilor, este siguranța asigurătorilor. Reprezentînd entități de interes public, activitatea acestora este supravegheată de către un megaregulator - Comisia Națională a Pieței Financiare [20, art. 1 alin.(1) și art. 4 alin.(2)], care, în acest sens, dispune de plenitudinea de competențe. Legea - cadru a autorității de supraveghere, indică expres, că în scopul realizării obiectivelor sale, CNPF exercită prerogativele legale privind reglementarea și supravegherea pieței financiare nebankare prin adoptarea de decizii și dispunerea de măsuri executorii pentru participanții la piața financiară nebankară [20, art.8 lit.d)]. În acest sens, în cazul constatării încălcărilor de către asigurători a cadrului normativ aferent domeniului de activitate, CNPF este în drept să aplice sancțiuni potrivit legilor speciale [9, art.54 alin.(2)], precum: avertismentul, sancțiunea contravențională sub formă de amendă, amenda de până la 1% din capitalul social minim aplicată asigurătorului, limitarea operațiunilor pentru o anumită perioadă, suspendarea sau retragerea calității de persoană cu funcție de răspundere aprobată în prealabil, suspendarea sau retragerea parțială sau totală a licenței. Din punct de vedere al funcționalității unui asigurător, siguranța se manifestă reieșind din stabilitatea financiară de care dispune acesta. În acest sens, cadrul normativ, prevede, un șir de cerințe aferente [8, art.30

alin.(6)]: nivel corespunzător al capitalului propriu, al rezervelor tehnice și matematice, totalității activelor și gradului lor de diversificare și lichiditate, eficienței politicii investiționale, precum și coraportului dintre obligațiile din asigurare și obligațiile cedate în reasigurare.

Respectiv, astfel de cerințe imperative ale cadrului normativ, precum și existența unui control eficient al corespunderii asigurătorului la cerințele normative din partea Autorității de supraveghere, face ca siguranța, alături de varietatea riscurilor, accesibilitatea la servicii și calitatea să fie puncte forte ale asigurării și o parte componentă a managementului riscurilor.

CONCLUZII

Indiferent de definiția propusă pentru risc, considerentul care urmează a fi reținut, constă în faptul că, riscurile întotdeauna își vor găsi existența în viața unei entități. Un exemplu elocvent în acest sens, a fost oferit de anul 2020, prin cel puțin două evenimente care au rezultat într-o recesiune economică – seceta extremă și pandemia cauzată de COVID-19. Respectiv, un management sănătos al riscurilor este garantul unui viitor prosper și durabil al oricărei entități, iar rolul factorilor de decizie, sub acest aspect, se rezumă la luarea tuturor măsurilor privind identificarea, evaluarea, evitarea/minimizarea riscurilor prin aplicarea celor mai potrivite metode/instrumente de management. În acest sens, alegerea asigurării în cadrul managementului riscurilor va genera beneficii și consecințe favorabile în activitatea entităților.

Asigurarea, ca parte componentă a managementului riscurilor, este caracterizată, în principal, prin: siguranța garantată de autoritatea de supraveghere; calitate și accesibilitate, redate de lipsa monopolului în domeniul serviciilor de asigurare, pe piața din Republica Moldova, existând mai multe societăți de asigurări, atât cu capital autohton, cât și străin; precum și varietatea pe care o poate oferi clienților- beneficiari ai serviciilor de asigurări prin prisma riscurilor, care pot fi supuse asigurării. Respectiv, fiind comasate, particularitățile gestiunii riscurilor, fac din asigurare o soluție de încredere în protecția împotriva riscurilor cu care se poate confrunta entitatea în sectorul său de activitate.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Dispoziția Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova nr.4 din 24.03.2020, Anexa 1. Disponibil: https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/dispozitia_4_din_24.03.2020_a_cse_a_rm_cu_modificari.pdf
2. Hotărârea Comisiei Naționale Extraordinare de Sănătate Publică nr.11 din 15.05.2020.,punctul 15.
3. Disponibil: https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/h_cnesp_nr.11_din_15.05.2020_cu_modificari.pdf
4. United Nations Moldova. *COVID-19 Planul de acțiuni pentru răspuns și redresare socioeconomică - Septembrie 2020*. Disponibil: https://www.md.undp.org/content/dam/moldova/docs/Moldova%20Covid-19%20RO%20OCT_FINAL.pdf
5. Fondul Națiunilor Unite pentru Populație (UNFPA), Moldova. *Evaluarea impactului socio-economic al COVID-19*. 2020. Disponibil: <https://moldova.unfpa.org/ro/news/covid-19-afectează%20C4%83-cele-mai-vulnerabile-categorii-de-popula%C8%9Bie-%C8%99i-sectoarele-economiei-care>
6. The World Bank. *Moldova: Evaluarea impactului COVID-19 și a secetei asupra locurilor de muncă, companiilor și gospodăriilor*. Disponibil: <https://pubdocs.worldbank.org/en/453701608708692970/Moldova-Economic-Update-Special-Focus-Dec-22-Romanian.pdf>
7. СКАЧОК И., В., ЮРЛОВА Н., С. *Управление рисками*. Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/upravlenie-riskami/viewer>
8. Страхование в системе управления рисками. Disponibil: <https://risk-insurance.ru/insurance-management/risk-manage>
9. Legea cu privire la asigurări nr.407 din 21.12.2006. Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2007, nr.47-49, art.213
10. Proiectul de lege privind activitatea de asigurare și reasigurare. Disponibil: <http://parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeacteleislative/tabid/61/LegislativId/5295/language-ro-RO/Default.aspx>
11. MUNTEAN. N., BALANUȚĂ V. *Analiza și evaluarea riscurilor la nivel de întreprindere: aspecte teoretice și aplicative*. Chișinău: ASEM, 2010. Disponibil: http://www.lib.ase.md/wp-content/uploads/publicatii/Publicatii%20Asem_2010/Analiz_eval_Muntean.pdf

12. SHAYB. H. *Managementul riscului – identificare, evaluare și reacție la risc*. ECONOMICA. 2009, nr.1 (107), pag. 62. Disponibil: https://irek.ase.md/xmlui/bitstream/handle/123456789/541/Shayb_Hezy_%20ec_2019_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
 13. V. CERNICA. *Asigurarea riscului financiar: între dorințe și posibilități*. Disponibil: http://www.ervax.com/files/Riscul%20financiar4eco10nov2005_modi.pdf
 14. https://www.cnpf.md/ro/insurance_companies
 15. Regulamentul privind cerințele față de conținutul condițiilor de asigurare pentru clasele de asigurare benevolă, aprobat prin Hotărârea CNPF nr.55/6 din 08.11.2007.. Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2007, nr.198-202, art.719, punctul 7¹.
 16. Codul civil al Republicii Moldova, nr.1107/2002, art.1822 alin.(2). Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2019, nr.66-75, art.132 (republicată)
 17. Clasele de asigurări incluse în licența de activitate la situația din 06.04.2021. Disponibil: https://www.cnpf.md/storage/files/files/Clase%20de%20asigurare%2006_04_2021.xlsx
 18. Raport specializat privind activitatea de bază a asigurătorului (01.01.2020-31.12.2020). Disponibil: https://www.cnpf.md/storage/files/files/Raport%20activitatea%20de%20baza_01_01_2020-31_12_2020.xlsx
 19. Regulamentul privind licențierea pe piața asigurărilor, aprobat prin Hotărârea nr.47/6 din 22.10.2018. Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2018, nr.416-422, art.1639
 20. Regulamentul cu privire la cerințele față de persoanele cu funcție de răspundere ale asigurătorilor/reasigurătorilor și intermediarilor în asigurări și/sau reasigurări, aprobat prin Hotărârea CNPF nr.13/3 din 03.04.2008, Pct.9 și 14 .Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2008, nr.97-98, art.298
 21. Legea nr.192/1998 privind Comisia Națională a Pieței Financiare. în Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 1999, art.22-23, art.91
-

Coordonator științific: BĂNCILĂ Natalia, dr. hab., prof. univ.

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, or. Chișinău, str. Mitropolit Bănulescu-Bodoni, 61, www.ase.md
e-mail: bancila.natalia@ase.md